matosi brūkšniavimas, dalies puodų brūkšniuotos ir vidinės sienelės. Antrąją grupę sudaro brūkšniuotoji keramika - 9,3%, trečiąją - keramika lygiu paviršiumi - 8,1%, ketvirtąją - gludintu paviršiumi - 1,3%.

Bakšių senovės gyvenvietę, remiantis radiniais ir ankstesnių tyrinėjimų medžiaga, būtų galima datuoti III-V a.

Arūnas Strazdas, Gintautas Zabiela

Karališkių piliakalnio aplinkos tyrinėjimai 1994 metais

Karališkių piliakalnis (Molėtų r., Alantos seniūn.) yra 1,2 km į PR nuo kelio Alanta-Buržilai, 600 m į R nuo Glasmino ežero PR kranto, Karklos upelio dešiniojo kranto aukštumos kyšulyje, iš R, P ir PV juosiamame upelio. Piliakalnio šlaitai statūs, 8-12 m aukščio. Aikštelė trikampės formos, pailga ŠV-PR kryptimi, smaigaliu orientuota į PR. Jos ilgis 30 m, plotis ŠV pusėje 35 m. ŠV jos pakraštyje supiltas nežymaus puslankio formos 40 m ilgio, 7 m pločio ties pagrindu, 80 cm aukščio nuo aikštelės ir 1 m aukščio iš išorės pylimas. Jo išorinėje pusėje pastebima iki 6,5 m pločio terasa, kurios išorinis 1,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į dabar jau užlyginto iki 2 m gylio griovio vietą. Piliakalnis labai apardytas arimų ir bulviarūsių. Smarkiai suardyto pylimo vietoje rasta brūkšniuota šukė.

PR ir ŠV piliakalnio papėdėse yra arimų apardyta apie 1,5 ha ploto papėdės gyvenvietė. ŠV jos dalyje stovi medinė sodyba. ŠR piliakalnio šlaite ir dabar trykšta šaltinis, kuris dar šio amžiaus pirmoje pusėje buvo laikomas šventu. Anksti rytą prie jo eidavo žmonės praustis norėdami išgyti, į šaltinį mesdavo smulkias monetas. Tyrinėjimų metu nustatyta, kad laikui bėgant, šaltinis pamažu keitė savo vietą po truputį traukdamasis į šlaito pusę. Pirmaisiais amžiais po Kr. jis sunkėsi apie 10 m į ŠR nuo dabartinės savo vietos.

Papėdės gyvenvietės užimamo ploto bei chronologijos nustatymas ir

buvo 1994 m. tyrinėjimų tikslas. Įvairiose papėdės gyvenvietės vietose buvo iškastas 51 šurfas, ištirta vandentiekio trasos vieta - iš viso 53 m^2. Ankstyviausia gyvenvietės dalis aptikta į ŠV nuo piliakalnio, Karklos dešiniajame krante. Čia keliuose šurfuose (šurfai Nr. 4, 5, 7, 17-20, 45) aptiktas iki 50 cm storio tamsiai pilkas ar net juodas kultūrinis sluoksnis su lipdytąja brūkšniuotąja keramika ir keramika lygiu paviršiumi, gyvulių kaulais. Grublėtosios keramikos šioje gyvenvietės dalyje nedaug. Vidutinio statumo šlaito vidurinėje dalyje iškastame šurfe Nr.17 aptiktas iš molio plūktas židinys. Atidengta jo 50 cm skersmens dalis, iš šonų juosiama 20 cm pločio, iki 8 cm aukščio molio žiedo. Pats židinys buvo įrengtas iki 12 cm gylio duobutėje. Kito iš molio plūkto židinio liekanos buvo aptiktos kalvos pašlaitėje iškastame šurfe Nr.20. Į ŠR nuo piliakalnio kastos vandentiekio trasos vietoje, 80 cm gylyje, rastas surūdijusio geležinio lazdelinio smeigtuko 3,2 cm ilgio fragmentas.

PR papėdės gyvenvietės dalyje, Karklos upelio kairiajame krante (ši gyvenvietės dalis buvo surasta tyrinėjimų metu) iškastuose šurfuose (šurfai Nr.36, 38, 39) rastas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis su lipdytąja lygiu paviršiumi ir grublėtąja keramika, geležies gargažėmis. Pastarųjų ypač daug gyvenvietės R pakraštyje, kur, matyt, buvo lydoma geležis. Brūkšniuotosios keramikos šioje gyvenvietės dalyje rasta mažiau. Tai rodo, jog Karklos kairiajame krante buvo apsigyventa vėliau, greičiausiai apie III-IV amžius po Kr.

Pagrindinę radinių masę sudaro keramika. Iš viso surinktos 165 šukės, iš kurių 129 tiko tolesnei analizei. Tarp jų yra du šukių lizdai. Šurfe Nr.4, 70 cm gylyje, aptiktas dešimties šukių lizdas, iš kurių atkurtas vientisas lipdyto puodelio lygiu paviršiumi profilis. Tai būta 12,7 cm aukščio indo, nežymiai pūstais šonais, kiek profiliuoto petelių srityje, kurio angos skersmuo 16 cm, dugno skersmuo 10 cm. Puodelio sienelės 4-6 mm storio, išorėje šviesiai rudos, viduje rudos, briauna 7 mm storio. Molio masė, iš kurios puodelis buvo nulipdytas, pilkai ruda, su vidutine akmenukų iki 4 mm skersmens priemaiša. Šį puodelį galima datuoti I-II a.

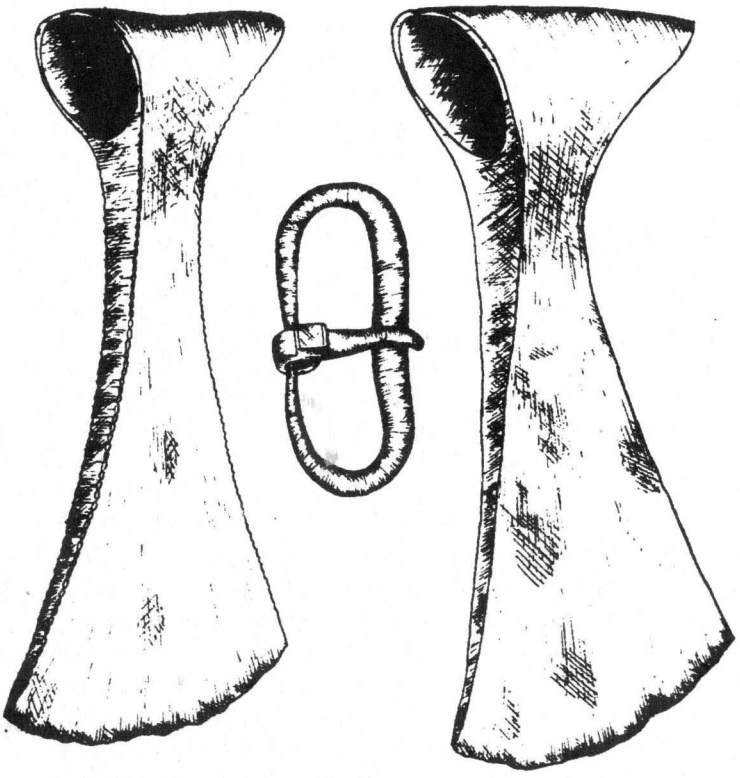
Vandentiekio trasos vietoje rastas 11 puodų šukių lizdas, kuris susidėjo iš 8 brūkšniuotų, 2 lygiu paviršiumi ir 1 grublėtos šukės, priklausiusių skirtingiems puodams. Tikriausiai šioje vietoje gyvenvietės egzistavimo laikais buvęs šiukšlynas.

Apie likusias 108 šukes galima kalbėti tik apibendrintai. Brūkšniuotoji keramika sudaro 53% visos keramikos, lygiu paviršiumi - 39%, grublėtoji - 6,5%, gludintoji - 1,5% (rastos vos dvi šukės). Tarp brūkšniuotų šukių buvo 11 pakraštėlių, priklausiusių daugiausiai apie 15 cm skersmens ir dideliems, virš 40 cm skersmens anga, puodams. Trys šių puodų dugnai buvo atitinkamai 10 cm (du) ir 15 cm skersmens. Vienintelis šios keramikos ornamentas - pirštais padaryti įspaudai petelių srityje. Tokių šukių surasta 4. Keramika lygiu paviršiumi panaši į brūkšniuotąją, nors puodų angų skersmenys kiek mažesni (daugiausia iki 25 cm). Jų ornamentas - tie patys įspaudai, pastebėti poroje šukių. Abiejų keramikos rūšių sienelių storis 5-8 mm, jos pilkos - šviesiai rudos. Molio masėje gausi 3-4 mm skersmens akmenukų priemaiša. Tiek brūkšniuotoji, tiek keramika lygiu paviršiumi egzistavo vienu metu. Pagal ją ŠV papėdės gyvenvietės dalį galima datuoti I-II a. po Kr. Grublėtoji keramika yra vėlesnė, tačiau jos rasta per maža, norint plačiau charakterizuoti ir datuoti.

Tyrinėjimų metu surasta ir kapinyno vieta, kurioje Karališkių apylinkių gyventojai buvo laidojami I tūkstantmečio antrojoje pusėje. Tai apie 100 m skersmens ir 6 m aukščio kalva kiek nelygiu paviršiumi, esanti 250 m į P nuo Karališkių piliakalnio bei 320 m į PV nuo Karališkių kaimo kapinių. Joje rasti du geležiniai pentiniai siauraašmeniai kirviai, aiškiai buvoję ugnyje (pav.5). Vienas kirvis 19,5 cm ilgio, 7 cm pločio ašmenimis. Jo liemens briaunos puoštos smulkiais įmušimais. Antrasis kirvis 20,5 cm ilgio, 7,5 cm pločio ašmenimis. Abu kirviai datuojami VI-VII a. Tam pačiam laikotarpiui priklauso Karališkių kaimo kapinių teritorijoje rasta (matyt, nuvilkta žemės darbų metu) geležinė ovalo formos 8,5x3 cm dydžio diržo sagtis pastorinta priešakine dalimi, kurios liežuvėlis puoštas iškiliu skydeliu. Sagtis irgi buvojusi ugnyje. Šie radiniai leidžia spėti šioje vietoje buvus pilkapius, kurie dabar jau visiškai sunaikinti.

Karališkių piliakalnio aplinkos žvalgomieji tyrinėjimai leido išsiaiškinti įdomų archeologijos paminklų kompleksą, kuris egzistavo nuo pirmųjų amžių po Kr. iki II tūkstantmečio pradžios. Gaila, kad šis kompleksas

labai apardytas ir daug mokslui vertingos informacijos jau prarasta.

Pav.5.Geležiniai siauraašmeniai kirviai
ir diržo sagtis iš Karališkių pilkapių vietos
Fig.5. Iron axes with narrow blades and blunt ends and a buckle
from the Karališkiai barrow site